

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการการสื่อสารของผู้นำชุมชนในการจัดตั้งป่าชุมชน กรณีศึกษา บ้านเขมะปริง อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง และเพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษาจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ชาวบ้านผู้ที่ครอบครองพื้นที่ป่าโดยปรปักษ์ และชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมจำนวน 47 คน ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) โดยการตรวจสอบสามเส้าข้อมูลจากบุคคลที่ให้ข้อมูลหลายคนว่าข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือไม่ และตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ควบคู่กับการสัมภาษณ์ พร้อมศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด และผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาลงตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง

จากการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะด้านบารมี 7 ประการ ได้แก่ (1) ปัญญาบารมี คือ มองเห็นภาพรวมของการจัดตั้งป่าชุมชน และเข้าใจถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในระยะยาว จึงมีความมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และถ่ายทอดความรู้สร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านได้อย่างถูกต้อง ทั้งนำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้การจัดตั้งป่าชุมชนสำเร็จตามเป้าหมาย (2) ขันติบารมี คือ มีความอดทน อดกลั้น ต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงาน

รวมถึงการเผชิญหน้ากับความไม่เข้าใจของชาวบ้าน ต้องใช้ความอดทนในการอธิบายและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนให้ชาวบ้านเข้าใจอย่างถูกต้อง เพื่อให้จัดตั้งป่าชุมชนบรรลุเป้าหมาย (3) อธิษฐานบารมี คือ ความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการจัดตั้งป่าชุมชน ด้วยการใช้ความพยายามในเจรจาขอคืนพื้นที่ป่าจากชาวบ้านผู้ครอบครองพื้นที่ป่าโดยปรปักษ์ และโน้มน้าวให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน แม้จะต้องเผชิญกับอุปสรรคและคำทัดทานไม่เห็นด้วยมากมาย ก็ไม่เคยย่อท้อจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายจัดตั้งเป็นป่าชุมชนได้สำเร็จ (4) เมตตาบารมี คือ มีเจตนาที่จะอนุรักษป่าและให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกต้องและยั่งยืน และเลือกใช้วิธีเจรจาโน้มน้าวชาวบ้านให้นำพื้นที่ป่าที่ครอบครองทำกินโดยปรปักษ์อยู่รวมจัดตั้งเป็นป่าชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาดีที่ต้องการให้ชาวบ้านอยู่ดีมีสุขและมีทรัพยากรป่าไม้ใช้ประโยชน์ในระยะยาว (5) ทานบารมี คือ การให้ความรู้สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับชาวบ้าน ให้โอกาสแก่ชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาข้อผิดพลาดในอดีต และการช่วยเหลือผู้อื่น ที่สะท้อนให้เห็นผ่านการกระทำต่าง ๆ เช่น การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งป่าชุมชน การให้โอกาสชาวบ้านในการคืนพื้นที่ป่า และการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม (6) วิริยะบารมี คือ มีความเพียรและความกล้า ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดตั้งป่าชุมชน และใช้ความพยายามในการสื่อสารและให้ความรู้กับชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสร้างความเข้าใจและได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในที่สุด (7) สัจจบารมี คือ มีความรับผิดชอบต่อกำหนดสัญญาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังที่ได้ให้คำมั่นสัญญากับชาวบ้านว่า เมื่อจัดตั้งป่าชุมชนสำเร็จแล้ว ชาวบ้านจะสามารถเข้าไปเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตามสิทธิที่ควรจะได้รับ ซึ่งก็ได้ทำตามคำมั่นนั้นอย่างตรงไปตรงมา นอกจากนี้ ยังทุ่มเทเวลาและแรงกายในการทำงานเพื่อให้การจัดตั้งป่าชุมชนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งความรับผิดชอบของผู้นำชุมชนไม่เพียงแต่แสดงออกผ่านคำพูด แต่ยังรวมถึงการกระทำที่สอดคล้องกับคำพูดเสมอมา ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวผู้นำชุมชน นำไปสู่ความร่วมมือกันในการจัดตั้งป่าชุมชนบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งบารมีของผู้นำชุมชนเหล่านี้เป็นคุณความดีที่ชาวบ้านเห็นได้จากการประพฤติปฏิบัติของผู้นำชุมชน ถึงแม้ว่าคุณลักษณะที่ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องมีเป็นอันดับแรก คือ ปัญญาบารมี เพราะปัญญาเป็นปัจจัยพื้นฐานของบารมีทั้งหลาย แต่ทุกบารมีมีความเชื่อมโยงกันและเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและไว้วางใจในตัวผู้นำชุมชน ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำชุมชนกับชาวบ้าน ช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ และนำไปสู่ความสำเร็จในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน

2. คุณลักษณะด้านมงคลชีวิต 6 ประการ ได้แก่ (1) มงคลชีวิตที่ 6 ตั้งตนชอบ คือ มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดตั้งป่าชุมชนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน และพร้อมที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ เพื่อให้เป้าหมายนี้

เป็นจริง (2) มงคลที่ 7 เป็นพหุสูตร คือ เป็นผู้รอบรู้ ผู้ที่ศึกษาหาความรู้รอบด้าน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับป่า และป่าชุมชน เข้าใจสาเหตุของปัญหาที่ทำให้ป่าเสื่อมโทรม และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในการจัดตั้งป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารและโน้มน้าวชาวบ้านให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการจัดตั้งป่าชุมชนได้อย่างชัดเจน นำพาชุมชนก้าวผ่านอุปสรรคและบรรลุเป้าหมายในการอนุรักษ์ป่าไม้ได้ ทำให้การจัดตั้งป่าชุมชนประสบความสำเร็จ

(3) มงคลที่ 14 ทำงานไม่คั่งค้าง คือ มีความเต็มใจที่จะทำให้เกิดเป็นป่าชุมชน พากเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น วางแผนและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดตั้งป่าชุมชนด้วยความรอบคอบ และเอาใจใส่ จนได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านทำให้บรรลุเป้าหมายสามารถจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ

(4) มงคลที่ 15 บำเพ็ญทาน คือ ให้ความรู้ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของป่าชุมชน และตระหนักถึงการทำกินในพื้นที่ป่าของตนเอง นอกจากนี้ การให้อภัยต่อความผิดพลาดในอดีตของชาวบ้านทั้งยังช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่ชาวบ้านมีต่อการจัดตั้งป่าชุมชนอย่างจริงจังก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดี นำไปสู่ความร่วมมือทำให้การจัดตั้งป่าชุมชนประสบความสำเร็จ

(5) มงคลที่ 23 มีความถ่อมตน คือ การปฏิบัติตนอย่างอ่อนน้อม มีเมตตาริจิตในการเข้าหาชาวบ้าน และการให้เกียรติผู้อื่นเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการทักทาย การพูดคุย หรือการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น ไว้วางใจ ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้าน รวมถึงการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของชาวบ้านทุกคนที่มีต่อการจัดตั้งป่าชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งนำพาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ

(6) มงคลที่ 27 ความอดทน คือ มีความอดทนต่ออุปสรรคและความยากลำบากที่เกิดขึ้นในการจัดตั้งป่าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นคำพูดที่ไม่สุภาพหรือความไม่เข้าใจของชาวบ้านที่เกิดขึ้น แม้จะต้องเผชิญกับความยากลำบาก แต่ด้วยความมุ่งมั่นผู้นำชุมชนก็เพียรพยายามอย่างไม่ย่อท้อที่จะสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้านและขอความร่วมมือจากชาวบ้าน จนในที่สุดก็ได้รับความร่วมมือ นำไปสู่การจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ

ซึ่งหลักมงคลชีวิตของผู้นำชุมชนเหล่านี้ชาวบ้านเห็นได้จากการประพฤติปฏิบัติของผู้นำชุมชน โดยมงคลที่ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องมีเป็นอันดับแรก คือ มงคลที่ 6 ตั้งตนชอบ เป็นการตั้งเป้าหมายให้ถูกต้องชัดเจน และมุ่งมั่นให้สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีแบบแผน เพราะมีเป้าหมายจึงเกิดแรงขับเคลื่อนในการพัฒนาด้านอื่นต่อไป ทั้งนี้มงคลทุกข้อล้วนมีความสำคัญในการฝึกปฏิบัติตนให้เจริญก้าวหน้าและเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้นำชุมชน ทำให้ชาวบ้านเกิดการยอมรับ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำชุมชนกับชาวบ้าน ช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความสำเร็จในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน

3. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สำคัญต่อขีดความสามารถด้านการสื่อสาร 4 ประการ ได้แก่ (1) ทักษะในการสื่อสาร คือ มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการถ่ายทอดข้อมูลที่ต้องเกี่ยวกับป่าชุมชน และการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อกังวลของชาวบ้านอย่างตั้งใจ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและบรรเทาข้อขัดแย้งของชาวบ้านที่เกิดขึ้น และมีความสามารถในการเจรจาต่อรองเพื่อให้ชาวบ้านเห็นพ้องต้องกันในการจัดตั้งป่าชุมชน โดยเน้นย้ำถึงประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันจากการจัดตั้งป่าชุมชน และการรักษาสีบทิวทัศน์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนภายใต้ระเบียบที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น (2) ทศนคติ คือ มีความคิดที่ดีต่อชาวบ้านและชุมชน เข้าใจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ป่า มีความมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ป่าให้ยั่งยืน โดยพร้อมที่จะร่วมกันหาทางออกที่ดีที่สุด และส่งเสริมให้ชาวบ้านปฏิบัติตามระเบียบอย่างถูกต้อง ให้โอกาสชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดตั้งป่าชุมชน โดยเปิดรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และการนำข้อเสนอแนะเหล่านั้นมาปรับใช้ในการวางแผนการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน (3) ระดับความรู้ คือ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องป่าชุมชนอย่างลึกซึ้ง และมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ เช่น เจ้าหน้าที่โครงการป่าชุมชน เพื่อให้มีความรู้ที่ถูกต้องและครอบคลุมในทุกด้านที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นระเบียบ กฎหมาย หรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งป่าชุมชน และนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมนำพาไปสู่ความสำเร็จในการจัดตั้งป่าชุมชน และร่วมกันบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (4) ระบบสังคมและวัฒนธรรม คือ มีความเข้าใจในบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างที่อยู่คู่กับป่ามาอย่างยาวนาน แม้จะมีความตั้งใจที่จะพัฒนาป่าชุมชนให้ดีขึ้น แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งวิถีชีวิตเดิม ๆ ที่ชาวบ้านคุ้นเคย และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการจัดตั้งป่าชุมชน เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับวิถีชีวิตเดิมของชุมชน ตัวอย่างเช่น การเก็บหาของป่าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในครัวเรือน หรือการเก็บสมุนไพรไปจำหน่าย ยังคงสามารถทำได้ภายใต้ระเบียบที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ป่าอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้ทำงานร่วมกัน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสื่อสารกับชาวบ้านมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้นำชุมชนสามารถโน้มน้าวให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน และปฏิบัติตามระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกันได้สำเร็จ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง

จากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนใช้การสื่อสาร 3 ระดับ ในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง ประกอบด้วย การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม และการสื่อสารชุมชน

1. การสื่อสารระหว่างบุคคล คือ ผู้นำชุมชน (Sender) โน้มน้าวให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้ (Message) 2 ชุด คือ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ป่า และ (2) ข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อจัดตั้งเป็นป่าชุมชน ผ่านการเยี่ยมบ้าน (Channel) ของชาวบ้านผู้ครอบครองพื้นที่ป่าโดยปริักษ์ (Receiver) พบว่า การเยี่ยมบ้าน เป็นช่องทางการสื่อสารแบบใกล้ชิด มีผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ในการสื่อสาร และความแม่นยำในการถ่ายทอดข้อมูลความรู้ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อไปจนถึงทัศนคติ แต่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งหมดให้ชาวบ้านยอมรับร่วมมือในการจัดตั้งป่าชุมชนได้ เพียงแต่ชาวบ้านเปิดใจรับฟังและทำความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน พุศุคยกับบุคคลรอบตัวเป็นข้อมูลเพิ่มเติม

2. การสื่อสารกลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน (Sender) โน้มน้าวให้เกิดการมีส่วนร่วม ด้วยการถ่ายทอดความรู้ (Message) 3 ชุด คือ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ป่า (2) ข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อจัดตั้งเป็นป่าชุมชน และ (3) ข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน ผ่านการรวมกลุ่ม (Channel) ของชาวบ้าน (Receiver) 2 กลุ่ม คือ ชาวบ้านผู้ครอบครองพื้นที่ป่าโดยปริักษ์ (Receiver 1) และชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Receiver 2) พบว่า การได้รับข้อมูลความรู้ทั้ง 3 ชุด ของทั้ง 2 กลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่เหมือนกัน แต่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่างกัน โดย ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Receiver 2) มีทัศนคติในด้านบวกเกี่ยวกับป่าชุมชนและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากป่าชุมชน นำไปสู่การให้ความร่วมมือในการจัดตั้งป่าชุมชน แต่ชาวบ้านผู้ครอบครองพื้นที่ป่าโดยปริักษ์ (Receiver 1) กลับมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการกระทำผิดระเบียบการถือครองพื้นที่ป่า และกลัวไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชนหากไม่ให้ความร่วมมือในการจัดตั้งป่าชุมชน ประกอบกับมีแรงกดดันกลุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้ต้องเห็นพ้องต้องกันคล้อยตามกับกลุ่ม นำไปสู่พฤติกรรมการให้ความร่วมมือในการจัดตั้งป่าชุมชนแบบไม่เต็มใจ และมีเงื่อนไขในการให้ความร่วมมือ โดยต้องใช้ในการสื่อสารชุมชนมาร่วม

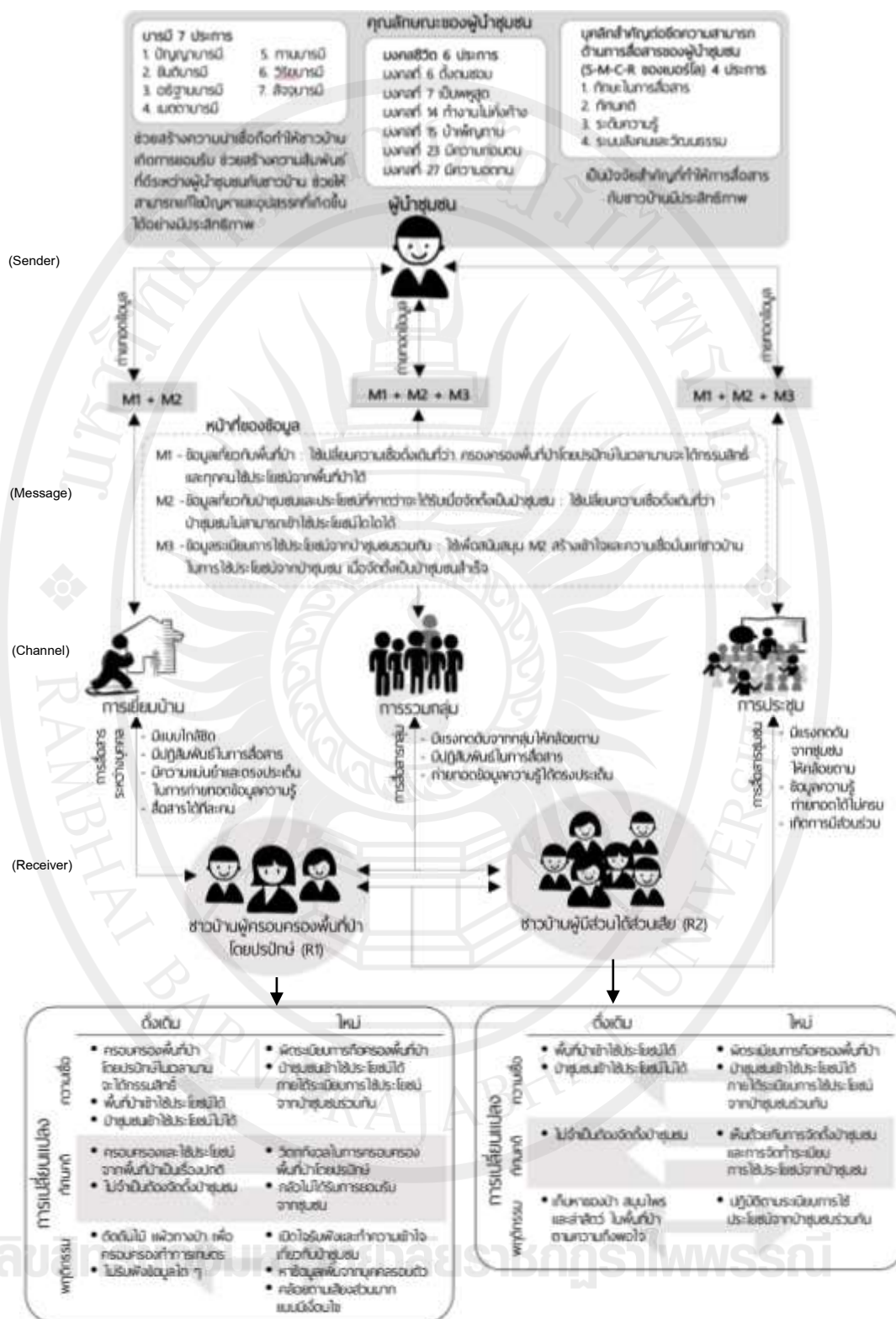
3. การสื่อสารชุมชน คือ ผู้นำชุมชน (Sender) โน้มน้าวให้เกิดการมีส่วนร่วม ด้วยการถ่ายทอดความรู้ (Message) 3 ชุด คือ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ป่า (2) ข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชนและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อจัดตั้งเป็นป่าชุมชน และ (3) ข้อมูลเกี่ยวกับระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน ผ่านการประชุม (Channel) ของชาวบ้าน (Receiver) 2 กลุ่ม คือ ชาวบ้านผู้ครอบครอง

พื้นที่ป่าโดยปรักษ์ (Receiver 1) และชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Receiver 2) พบว่า การได้รับข้อมูลความรู้ทั้ง 3 ชุด ของทั้ง 2 กลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ และทัศนคติ ของชาวบ้าน 2 กลุ่ม เช่นเดียวกับการสื่อสารกลุ่มหรือการรวมกลุ่ม แต่การประชุมจะมีแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบมากกว่าการรวมกลุ่ม กระตุ้นให้เกิดการยอมรับคล้อยตามไปกับการตัดสินใจของชุมชน นำไปสู่การให้ความร่วมมือในการจัดตั้งป่าชุมชนแบบไม่เต็มใจ แต่กลับไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน โดยมีข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนหลังจากจัดตั้งป่าชุมชนสำเร็จแล้ว ผู้นำชุมชนเลือกใช้การประชุมของชุมชนในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน เน้นการรับฟังการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของชาวบ้าน ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกคนเป็นระเบียบๆ ที่ชุมชนยอมรับ ครอบคลุมไปถึงการใช้ประโยชน์หลังจากจัดตั้งเป็นป่าชุมชน เพื่อเป็นหลักประกันสร้างความเชื่อมั่นแก่ชาวบ้านในการให้ความร่วมมือจัดตั้งป่าชุมชน ก่อเกิดเป็นความพึงพอใจและรู้สึกเห็นด้วยกับการจัดตั้งป่าชุมชน นำไปสู่การได้รับความร่วมมือในการจัดตั้งป่าชุมชนในที่สุด

โดยความสำเร็จของกระบวนการสื่อสารทั้ง 3 ระดับ ยังประกอบด้วยปัจจัยความถี่ในการรับข้อมูลความรู้เดิมซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ไปจนถึงทัศนคติ และพฤติกรรม ปัจจัยการใช้การสื่อสารแบบอื่นร่วมด้วยมีผลต่อความสำเร็จมากกว่าการใช้การสื่อสารแบบเดียว เห็นได้ว่า การสื่อสารแบบเดียวไม่สามารถเปลี่ยนความเชื่อ ทัศนคติ ไปจนถึงพฤติกรรมทั้งหมดของชาวบ้านได้ และปัจจัยด้านเวลาที่ชาวบ้านแต่ละคนใช้ในการเปิดรับข้อมูลความรู้ จนเปลี่ยนแปลงความเชื่อ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรม ใช้ระยะเวลามากหรือน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับตัวชาวบ้านแต่ละคน

จากการศึกษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 นำมาสังเคราะห์รวมกันเป็นรูปแบบกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขามะปริง สรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพประกอบ 10 รูปแบบกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขามะปริง

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขามะปริง

1. คุณลักษณะด้านบารมีของผู้นำชุมชน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรม โดยราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 625) ให้ความหมายว่า บารมี หมายถึง คุณความดีที่บุคคลควรบำเพ็ญ มี 10 อย่าง คือ ท่าน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิฐาน เมตตา และอุเบกขา เรียกว่า ทศบารมี คุณสมบัติที่ทำให้บุคคลยิ่งใหญ่ ในขณะที่ผู้นำชุมชนบ้านเขามะปริงใช้บารมี 7 ประการ ในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน ได้แก่ (1) ปัญญาบารมี คือ มองเห็นประโยชน์ของการจัดตั้งป่าชุมชนในระยะยาว รู้จักศึกษาหาความรู้ และนำความรู้มาใช้สร้างความเข้าใจ แก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ (2) ขันติบารมี คือ มีความอดทน อดกลั้น ต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดตั้งป่าชุมชน มุ่งมั่นสร้างความเข้าใจแก่ชาวบ้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการจัดตั้งป่าชุมชน (3) อธิฐานบารมี คือ มีความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างแน่วแน่และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ในการจัดตั้งป่าชุมชน จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายจัดตั้งเป็นป่าชุมชนได้สำเร็จ (4) เมตตาบารมี คือ มีเจตนาที่ดีต่อชาวบ้าน ประารถนาให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดี ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้อย่างถูกต้องและยั่งยืน (5) ทานบารมี คือ ให้ความรู้และโอกาสแก่ชาวบ้านในการแก้ไขปัญหา และการช่วยเหลือผู้อื่น สะท้อนให้เห็นผ่านการกระทำต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งป่าชุมชน การให้โอกาสชาวบ้านในการคืนพื้นที่ป่า และการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม (6) วิริยะบารมี คือ มีความเพียรและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดตั้งป่าชุมชน จนได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในที่สุด (7) สัจจบารมี คือ มีความจริงใจ รับผิดชอบต่อกำพูดของตนเอง ทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับชาวบ้าน และทุ่มเททำงานอย่างหนักเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งความรับผิดชอบต่อผู้นำชุมชนไม่เพียงแต่แสดงออกผ่านคำพูด แต่ยังรวมถึงการกระทำที่สอดคล้องกับคำพูดเสมอมา ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวผู้นำชุมชน นำไปสู่ความร่วมมือกันในการจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ ซึ่งผู้นำชุมชนใช้คุณลักษณะด้านบารมีเหล่านี้ในการสร้างความเข้าใจ แก้ไขปัญหาอุปสรรค สร้างความร่วมมือ ความเชื่อมั่น และความไว้วางใจให้ชาวบ้านเปิดใจยอมรับ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรม จนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน

2. คุณลักษณะด้านมงคลชีวิตของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ และพฤติกรรม ราชบัณฑิตยสถาน (2524 : 271) ให้ความหมายของมงคลชีวิต ว่าเป็นคุณธรรมที่หากยึดปฏิบัติแล้ว จะส่งผลให้ชีวิตพบเจอแต่ความสุข ความเจริญ ความก้าวหน้า

ในการดำเนินชีวิต ในขณะที่พระมหาสมชาย ฐานวุฑโโต (2547 : 1) ได้ให้ความหมายของ มงคลชีวิต ว่าเป็น เหตุแห่งความสุขและความเจริญก้าวหน้าของชีวิต เป็นสูตรที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่ 38 ประการ ในขณะที่ผู้นำชุมชนบ้านเขามะปริง ใช้มงคลชีวิต 6 ประการ ในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน ประกอบด้วย (1) มงคลชีวิตที่ 6 ตั้งตนชอบ คือ ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน นั่นคือการจัดตั้งป่าชุมชนเพื่อประโยชน์ของชาวบ้านในชุมชน พร้อมศึกษาเรียนรู้และมุ่งมั่นที่จะดำเนินทำให้เป้าหมายนั้นเป็นจริงอย่างรอบคอบ (2) มงคลที่ 7 เป็นพหูสูต คือ มีความรู้ที่หลากหลายเกี่ยวกับป่า เข้าใจปัญหา และนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา นำพาให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนบรรลุเป้าหมายจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ (3) มงคลที่ 14 ทำงานไม่คั่งค้าง คือ มีความเต็มใจ พากเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น วางแผนและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ให้การจัดตั้งป่าชุมชนสำเร็จ ด้วยความรอบคอบและเอาใจใส่ จนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมสามารถบรรลุเป้าหมายได้ (4) มงคลที่ 15 บำเพ็ญทาน คือ ให้ความรู้ในการสร้างความเข้าใจให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าของป่าชุมชน และให้อภัยต่อความผิดพลาดในอดีต ช่วยแก้ไขปัญหาของชาวบ้านที่มีต่อการจัดตั้งป่าชุมชน นำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จตามเป้าหมาย (5) มงคลที่ 23 มีความถ่อมตน คือ ปฏิบัติตนอย่างอ่อนน้อม มีไมตรีจิต และให้เกียรติผู้อื่น จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้าน รวมถึงการเปิดรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มีต่อการจัดตั้งป่าชุมชนของชาวบ้านอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ (6) มงคลที่ 27 ความอดทน คือ มีความอดทนต่ออุปสรรคและความยากลำบากที่เกิดขึ้นในการจัดตั้งป่าชุมชน แต่ด้วยความมุ่งมั่นผู้นำชุมชนก็เพียรพยายามอย่างไม่ย่อท้อที่จะสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน จนในที่สุดก็ได้รับความร่วมมือ นำไปสู่การจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ ซึ่งผู้นำชุมชนใช้คุณลักษณะด้านมงคลชีวิตเหล่านี้ในการสร้างความเชื่อมั่น ก้าวข้ามผ่านอุปสรรค สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้าน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้ชาวบ้านเกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง นำไปสู่การเปิดใจยอมรับและเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทัศนคติ ไปจนถึงพฤติกรรม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน

3. บุคลิกของผู้นำชุมชนด้านปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการสื่อสาร ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรม โดย เดวิด เค. เบอร์โล (David K. Berlo) (สุมาลี เศษบุญพล. 2554 : 9 - 10 อ้างถึงใน มนตรี สังขนาท. 2563 : 18) ผู้พัฒนาทฤษฎี S M C R ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งที่จะทำการสื่อสารความหมายนั้นได้ผลสำเร็จ 4 ประการ ได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) ทัศนคติ (Attitudes) ระดับความรู้ (Knowledge Levels) และ ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-culture Systems) ซึ่งผู้นำชุมชน

บ้านเขมะปริง ใช้ปัจจัยการสื่อสารทั้ง 4 ประการ ที่ส่งผลในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน ดังนี้ (1) ทักษะการสื่อสาร คือ มีความสามารถในการสื่อสารอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย และสร้างความเชื่อมั่นให้ชาวบ้าน โดยการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน แก้ไขข้อสงสัย และใช้ทักษะการเจรจาต่อรองเพื่อให้ชาวบ้านเห็นด้วยกับการจัดตั้งป่าชุมชน (2) ทักษะทัศนคติ คือ มีความคิดเห็นเชิงบวกต่อชาวบ้าน แม้ว่าชาวบ้านจะเคยกระทำผิดระเบียบการถือครองพื้นที่ป่าก็ตาม โดยมุ่งเน้นที่จะให้โอกาสชาวบ้านในการแก้ไขและมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน (3) ระดับความรู้ คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชนอย่างถ่องแท้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้าน ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ทำให้ชาวบ้านเกิดความมั่นใจในการตัดสินใจ (4) ระบบสังคมและวัฒนธรรม คือ มีความเข้าใจ และเคารพในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน โดยคำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของชาวบ้านในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ดังที่งานวิจัยของ ภูริดา เชวงศักดิ์สงคราม (2558) ที่พบว่า กลยุทธ์เกี่ยวกับผู้ส่งสาร พบว่ามีแนวทางในการสื่อสาร ได้แก่ การสร้างความน่าเชื่อถือ การสร้างความเป็นเพื่อนและความไว้วางใจ การเตรียมตัวและวางแผนก่อนการจัดกิจกรรม และการใช้ทักษะในการสื่อสารและเทคนิคในการโน้มน้าวใจ และ ชูเรียนา บางปู (2557) ก็พบเช่นกันว่า คุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำชุมชน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชน การได้รับความเคารพนับถือจากคนในชุมชน เพราะผู้ส่งสารหรือผู้นำชุมชนที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่เคารพนับถือ ได้รับความไว้วางใจ มีการเตรียมตัวและวางแผน ส่งผลต่อผู้รับสารให้เกิดความมั่นใจและเต็มใจรับฟังข้อมูลข่าวสารนั้น รวมถึงทักษะในการสื่อสาร ก็ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารที่มีต่อชาวบ้านด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง

ผู้นำชุมชนใช้การสื่อสาร 3 ระดับ ในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง ประกอบด้วย การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม และการสื่อสารชุมชน

1. การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทักษะทัศนคติ และพฤติกรรม โดย มิลเลอร์ (Miller, 1978 อ้างถึงใน ญัฐชดา วิจิตรจามรี, 2566 : 54) อธิบายไว้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารระหว่างคน 2 คน ที่อยู่ใกล้ชิดกัน มีปฏิริยาตอบกลับได้ในทันที และสื่อสารผ่านประสาทสัมผัสได้หลายช่องทาง ทั้งการได้ยิน การเห็น การสัมผัส เป็นต้น และเคท และลาซาเฟลด์ (Katz & Lazarsfeld, 1955 : 77 อ้างถึงใน ธนพิสิฐ จรัสแสงจิระโชติ และพรพิมล สงกระสัน, 2564 : 15) อธิบายไว้ว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล มีผลต่อการทำให้ผู้รับสาร

ยอมรับที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และยอมรับที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด กล่าวได้ว่าเป็นการสื่อสารที่ผู้นำชุมชนใช้กับชาวบ้านที่ครอบครองพื้นที่ป่าโดยปริยาย เพื่อการสื่อสารแบบใกล้ชิด และปฏิสัมพันธ์ในระหว่างการสื่อสาร ซึ่งจะทำให้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างแม่นยำ และตรงประเด็น ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ไปจนถึงทัศนคติ ซึ่งมีอิทธิพล ต่อการโน้มน้าวให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน

2. การสื่อสารกลุ่ม (Group Communication) มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรม โดย ญัณฐ์ชุตา วิจิตรจามรี (2566 : 112) อธิบายไว้ว่า คือ ระบบของคนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ที่มุ่งบรรลุวัตถุประสงค์และมีอิทธิพลหรือได้รับอิทธิพลระหว่างกันในกลุ่ม กล่าวได้ว่าการสื่อสารกลุ่ม หรือการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เพื่อสื่อสารในเรื่องเกี่ยวกับขอคืนพื้นที่ป่าที่ถูกครอบครองโดยปริยาย และการจัดตั้งป่าชุมชน เมื่อกลุ่มได้รับการถ่ายทอดข้อมูลจากผู้นำชุมชน นำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม อันนำไปสู่การตัดสินใจของกลุ่ม และมีผู้ไม่เห็นด้วย จะเกิดแรงกดดันกลุ่มเป็นตัวกระตุ้นให้ต้องเห็นพ้องต้องกันคล้อยตามกับกลุ่ม นำไปสู่พฤติกรรม การให้ความร่วมมือในการจัดตั้งป่าชุมชนแบบไม่เต็มใจ และมีเงื่อนไขในการให้ความร่วมมือ ซึ่งอาจต้องใช้การสื่อสารระดับอื่นร่วมด้วย

3. การสื่อสารชุมชน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรม โดย กาญจนา แก้วเทพ (2544 : 14) อธิบายไว้ว่า การสื่อสารชุมชนเป็นการให้ความสำคัญกับ กระบวนการสื่อสารของชุมชนหนึ่ง ๆ ซึ่งความเป็นชุมชนจะต้องมีเป้าหมายร่วมกันในทางหนึ่งทางใด อันนำไปสู่การกระทำปฏิบัติการสื่อสารร่วมกัน จนเกิดความสัมพันธ์เป็นชุมชนต่อเนื่องที่สำคัญสมาชิก ของชุมชนนั้น ๆ ต้องมีความรู้สึกคิดถิ่นร่วมกัน อันเกิดจากการกระทำกิจกรรมในด้านต่าง ๆ รวมกัน กล่าวได้ว่า การประชุมจะมีแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบมากกว่าการรวมกลุ่ม กระตุ้นให้เกิด การยอมรับคล้อยตามไปกับการตัดสินใจของชุมชน นำไปสู่การให้ความร่วมมือในการจัดตั้ง ป่าชุมชนแบบไม่เต็มใจ แต่กลัวไม่ได้รับการยอมรับจากชุมชน โดยมีข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับการใช้ ประโยชน์จากป่าชุมชนหลังจากจัดตั้งป่าชุมชนสำเร็จแล้ว ผู้นำชุมชนเลือกใช้การประชุมของชุมชน ในการจัดทำระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน เน้นการรับฟังการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของชาวบ้าน ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกคน เป็นระเบียบๆ ที่ชุมชน ยอมรับ ครอบคลุมไปถึงการใช้ประโยชน์หลังจากจัดตั้งเป็นป่าชุมชน เพื่อเป็นหลักประกันสร้าง ความเชื่อมั่นแก่ชาวบ้านในการให้ความร่วมมือจัดตั้งป่าชุมชน ก่อเกิดเป็นความพึงพอใจและรู้สึก เห็นด้วยกับการจัดตั้งป่าชุมชนนำไปสู่การได้รับความร่วมมือในการจัดตั้งป่าชุมชนในที่สุด

ดังที่งานวิจัยของ ภูริดา เสงวนศักดิ์สงคราม (2558) ก็พบเช่นกันว่า กลยุทธ์ด้านสาร ได้มีแนวทางในการนำเสนอสาร ได้แก่ การนำเสนอเรื่องง่าย ใกล้ตัวและเป็นรูปธรรม การนำเสนอ

ข้อเท็จจริง การนำเสนอโดยใช้เหตุและผล การให้กำลังใจ การบอกประโยชน์ที่จะได้รับ การใช้ให้เห็นถึงผลกระทบ เพราะการนำเสนอเรื่องง่าย ใกล้ตัวและเป็นรูปธรรม จะทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้ง่าย และการนำเสนอข้อเท็จจริง โดยใช้เหตุและผล รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จะทำให้ผู้รับสารเกิดการคิดวิเคราะห์ผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีประโยชน์ที่จะได้รับเป็นข้อชักจูงใจ ทั้งยังพบอีกว่า ปัจจัยในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกโครงการ ได้แก่ ปัจจัยในตัวบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยผลักดันจากเพื่อนและเจ้าหน้าที่โครงการ สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ เหมือนกับชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมาจากการกระทำของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยในตัวบุคคล แรงกดดันจากชาวบ้านในชุมชน ที่เป็นปัจจัยแวดล้อมและแรงผลักดันให้เข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการให้ชาวบ้านร่วมแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อจัดทำระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน เป็นประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับ ทำให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งป่าชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมทำให้บรรลุเป้าหมายจัดตั้งป่าชุมชนได้สำเร็จ

ส่วนปัญหาอุปสรรคที่พบในการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านเขมะปริง ในงานวิจัยของ ธิดิ ศรีใหญ่ (2557) ก็พบเช่นกันว่า ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน ในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ การขาดความตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่เข้าใจถึงบทบาทของป่าชุมชนที่มีต่อชุมชน ไม่เข้าใจกฎระเบียบข้อบังคับของป่าชุมชน เพราะเมื่อชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดความรู้สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับป่าชุมชนแล้ว ก็มีความตระหนักในการกระทำของตนเองที่ถูกกฎระเบียบ และเห็นคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ป่าอย่างยั่งยืน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดตั้งป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้

1. นำรูปแบบกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน ที่ได้ไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ ที่พบปัญหาเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. นำรูปแบบกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการโน้มน้าวชาวบ้านให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชน ไปปรับใช้กับสถานการณ์อื่น ๆ ที่ต้องการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจให้เกิดความร่วมมือๆ นอกเหนือจากการใช้เพื่อการจัดตั้งป่าชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษามุ่งเน้นตัวผู้นำชุมชน คือ วิเคราะห์คุณลักษณะมีส่วนร่วมในการจัดตั้งป่าชุมชนเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติมในกระบวนการรับรู้และการเปลี่ยนแปลงของผู้รับสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทั้งการวิเคราะห์ตัวผู้ส่งสาร และผู้รับสาร
2. ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ในพื้นที่เดียว เพื่อให้เกิดความแม่นยำของข้อมูลที่ได้ ควรศึกษาในพื้นที่อื่น ที่มีบริบทคล้ายกันเพิ่มเติม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี